

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יג.

עין משפט נר מצוה

סו א מיי פ"ד מהל'
מקוולות הלכה א סג
עשין רמז טו"ז י"ד סי'
לא ספיק א:
סו ב מיי פ"ד מהל'
טומאת אופלני הלכה
א:
סו ג מיי פ"ב מהל'
כלים הלכה א:

תורה אור השלם

1. ודג הקציר בבבוי מעשיך אשר תורע בשידה ודג האסוף בצאת השנה באסוף את מעשיך מן היסוד:
2. דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם כי תבאו אל הארץ אשר אני נתן לכם וקצרתם את קציריה והבאתם את עמר ראשית קצירכם אל הבית: ויקרא בני ישראל ויבאו מעבור הארץ הפסח חמדת מצות וקולו בעצם היום הזה: והושע ה' א' ויהי עולו מן היסוד בעשור לחדש הראשון והיה בגלגל בקצה מזרח יריחו: והושע ד' יט ויהושע הבא אליו בראצו ואין עומד לפניו ויעמד בארץ הצבי וכלה בידו: ויגאל יא טו חג הפסח תעשה לך שבעת ימים באסוף מנגרך ומינקבך:
3. דברים טז ג וצוית את ברכתי לכם בשנה הששית ועשת את התבואה לשלש השנים: ויקרא כה כב

רבינו חננאל

שנאמר ודג האסוף בצאת השנה, ויקרא לן דהאי אסוף קציר הוא. וכך פירשו, כל קציר הנקצר בחג הסוכות בצאת השנה, כלומר מן השנה הירצאת הוא חשוב, וקיים וליהן לרבנן דכל תבואה שנקצרת בחג הסוכות, בידוע שהביאה שליש לפני ראש שנה, וקרי ליה בצאת השנה. ואמרין וכי קים להו לרבנן בין פחות שליש ולרבנן בין פחות לא תוקי והפיק נפש לבר מהילכתא. כלומר, אין לאדם להוציא עצמו מן התלכה, ולדקדק אין יתכן דבר זה, דהא כל מידות חכמים כן דן במי סאה הוא טובל במי סאה חסר קורטוב אינו טובל. פי' קורטוב, אחד משמונה בשמינית וכי יוכל אדם לעמוד בתקיים (ספלי) ורטל מים שהן שיעור המקוה, אם חסרו חלק אחד משמונה בשמינית, וכן כביצה מטמאה טומאת אדם וכלי, אלמא קים להו בבני כחלוהו, בשליש לפחות משליש נמי קים להו. ואתא ר' ירמיה למידק ולפרושי האי סברא דקיים להו לרבנן בין שליש לפחות משליש, מן העומר שהקריבו ישראל בכניסתם לארץ, שנאמר ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח מצות וקולו בעצם, שי"מ מדרביתא ממחרת הפסח, דווקא ממחרת

אלמא מאי אסוף קציר. אכל מכל מקום פשטיה דקרא חג הצה צומן אסופה א: וקרי ליה בצאת השנה. מי"מ צהאי קרא לחודיה לא סגי אי לאו צמועד שנת השמטה בחג הסוכות: **חסר קורטוב.** אחד משמונה בשמינית כדאיתא דפרק המוכר את הספיה (ב"ב 5.3). ומדה הפסחה נקט ולא דוקא דאפילו פחות מכלאן ואפילו חסר טיבה אינו טובל: **ולא קציר נבדל.** ואף על גב דירושא היא להם מאצותיהם כדאיתא בע"ז פרק רבי ישמעאל (דף ע"ג). דלמר רמנא ואשרייהם משרפון צאט מכדי ירושה היא להם מאצותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו מי"מ יש לו צמא שזרע ומי"ט (ד"ק) המס שפיר משום אצרות שמדורות הראשונים:

דאקריבו עומר והדר אבול. הקשה ר' אבהה אבן עזרא הא ממחרת הפסח היינו ט"ו זניסן שהוא מחרת שמיטת הפסח הנשחט צ"ד כדכתיב דפרשת מסעי ממחרת הפסח ילאו בני ישראל ציד רמה וזה היה צ"ו ואשכ"ז לו ר"ת דה"ק קרא ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח כלומר מן היסן מלות וקולו דהוא חדש אכלו צעטס היום היה דהיינו ט"ו דלקריבו עומר והדר אכול וה"ל אשכ"ז ט"ו דלקרי צעטס היום הזה כדכתיב ולחס וקיים ויכרמל לא תאכלו עד עטס היום (ו"א"ת ואמאי אינעריך למתבז שאכלו מן היסן הא פשיטא דמלות אכלה לא הראשונה יש לומר דהיא אכלה לא חשיבה דסגי צמית להכי אתא קרא למימר דעיקר אכילה היתה מן היסן ואתא קרא לספר שצחו של מן דכתי' (ט) ולא היה עוד לבני ישראל מן דלמרינן צמדה משל לחינוק שאלל פת שערין מפני שאין לו פת חמין ומקודס לכן היו יכולין לאכול מן היסן כשעלו מן הירדן צעשור לחדש אלה צמנן היו חפזים יותר כל זמן שלא פסק להם ומיהו קשיא דצמוספאל דסוטה (פ"א) וצפ"ק דקדושין (דף נ"ח. נ"ט) אמרינן שהיו מסתפקין צמן שכלליהם עד ט"ו זניסן דכתיב וישבות המן ממחרת צאלכס מעבור הארץ שמע מינה משאלכו חדש פסק וע"כ י"ל דט"ו נמי קרי ממחרת הפסח לפי שהוא יום מחרת אכילתו דנאכל צילל ט"ו וצפ"ק שני דחלה צירושלמי פלוגתא היא דאמוראי והכי איתא התם ר' יונה צעא קמיה דר' ירמיה צעשה שזכסו ישראל לחרן ומאלו קמה להם מהו שתהא אסורה משום חדש אמר ליה למה לא עד כדון לחה אפילו יצשה אמר ליה ואפילו יצשה ואפילו קאורה מעתה ואפילו חטיין צעלייה כן אנו אומרים לא אכלו ישראל מנה צלילי הפסח א"ר יונה מאלן דנפקית תהית דלא א"ל שנייה היא שמונת עשה דוחה ל"ת על דעת ר' יונה דלמר מלות עשה דוחה ל"ת אע"פ שאינו תבז צלדה ניחא על דעת ר' יוסי דלמר אין מלות עשה דוחה לא תעשה אלא א"כ תבז צלדה שיהו דמרי נכרים מוכרין ל"ל וכדרי ישמעאל דא"ר ישמעאל כל צליות שנאמר צמורה לאחר ל"ל נאמרו שצע שכצשו וצצע שחלקו התיב ר' זון צר כהנא הא כתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח לאו צט"ו התיב ר' אלעזר צר יוסי קמיה דר' דוסא והכתיב ממחרת הפסח ילאו בני ישראל לאו בחממה עשר ילאו: **ובמדרש הקריבו.** משמע דאי לא הקריבו היו אסורין

ודלמא לא עייל כלל וקאמר רחמנא תשמט ותייל עד חג הסוכות לא סלקא דעתך דכתיב וחג האסוף בצאת השנה מאי אסוף אילימא חג הבא בוזמן אסיפה הכתיב באסוף אלא **מאי אסוף קציר** וקיים להו לרבנן דכל תבואה שנקצרה בחג בידוע שהביאה שליש לפני ראש השנה וקא קרי לה בצאת השנה א"ל ר' ירמיה לר' זירא וקיים להו לרבנן בין שליש לפחות משליש א"ל ל' לאו אמניא לך ל' א תפיק נפשך לבר מהלכתא כל מדות חכמים כן הוא בארבעים סאה הוא מובל בארבעים סאה חסר קורטוב אינו יכול למבול חסר כביצה מטמא טומאת אוכלין כביצה על שומשוש אינו מטמא טומאת אוכלין ביצשה על שלשה מטמא מדרס שלשה על שלשה חסר נימא אחת אינו מטמא מדרס הדר א"ר ירמיה לאו מילתא היא דאמרי דבעו מיניה חברייא מרב כהנא עומר שהקריבו ישראל בכניסתן לארץ מהיבן הקריבוהו אם תאמר דע"ל ביד נברי **קצירכם אמר רחמנא ולא קציר נברי ממיא דאקריבו דלמא לא אקריבו לא ס"ד דכתיב ויאכלו מעבור הארץ ממחרת הפסח ממחרת הפסח אכול מעיקרא לא אכול דאקריבו עומר והדר אכלי מהיבן הקריבו אמר להן כל שלא הביא שליש ביד נברי ודלמא עייל ולא קים להו אלא קים להו הכא נמי קים להו ודלמא לא עייל כלל אבל היבא דע"ל ריבעא בין שליש לפחות משליש לא קים להו לא סלקא דעתך דכתיב והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש ואי ס"ד דלא עייל כלל בחמשה יומי מי קא מליא אלא מאי דע"ל רבעא או דנקא אכתי בחמשה יומי מי קא מליא אלא מליא אית לך למימר א"ר ארץ צבי כתיב בה ה"ג ארץ צבי כתיב בה מתקיף לה רבי חנינא ומי מצית אמרת דהאי אסוף קציר הוא והכתיב באסוף מוגרנך ומיקבך ואמר מר בפסולת גורן ויקב הכתוב מדבר א"ר זירא הא מילתא הואי בידן ואתא רבי חנינא שדא ביה נרגא אלא מנלן כדתיניא רבי יונתן בן יוסף אומר ועשת את התבואה לשלש השנים אל**

ודלמא לא עייל כלל. ואפילו לא התחילו להתבשל בשביעית קאמר רחמנא מלות שביעית לימשך אסורה עד חג הסוכות מלחרוש ולקורו: **לא ס"ד.** דלשתי קרא אלא כשהביאו שליש דמוכח קרא אחרת: **וחג האסוף צלאת השנה מאי חג האסוף אילימא.** דההוא שם סוכות ומשום דבא צומן אסיפה למה לי דכתיב צמח קרא תרי זימני הא כתיב צההוא קרא חסר צמח צמח את מעשיך: **אלא מאי אסוף קציר.** וה"ק וחג אשר הוא צמח את מעשיך מן השדה אסוף אשר אתה קולר צו אינו משנה הכנסת אלא משנה היוצאת ולמדך כאן שקציר החג הולך אחר שנה שעברה וקיים להו לרבנן שאמרו התבואה אחר שליש לכל תבואה שנקצרת בחג בידוע שהביאה שליש לפני ר"ה: **וקא קרי ליה צלאת השנה.** שהיא משנה היוצאת אלמא תבואה אחר שליש: **וקים להו לרבנן.** בתמיה וכי בקיפין הן טביע גידול התבואה לדעת שאין התבואה ראויה לקצור בחג אלא"כ הביאה שליש צנה שעברה: **לא פשיע נפשך צר מהלכתא.** לפקפק בשיעור חכמים: **כל מדוסם כך הוא.** ממוצממל: **חסר קורטוב.** מדה קטנה מאד אחד מח' בשמינית צלוג: **כביצה (א) אונקיס.** וקיים להו לרבנן שאין בית הבליעה מחויק לא פחות ולא יותר מצינת מרגולת ותבוי צטומאת אוכלין (ויקרא י"ב) מכל האוכל אשר יאכל אוכל הכל צנת אחת: **צלאת טפחים עד שלשה טפחים מטמאים מדרס.** שיערו חכמים שבעשור הזה ראוי לשיניה: **לאו מילתא היא דאמרי.** שפקשמי לומר וקיים להו רבנן צין שליש לפחות משליש דולאי קים להו: **דעייל ציד נברי.** שנתבשל עד שלל צאו לארץ: **קצירכם.** ראשית קצירכם ומשראי לקצור היא קרויה קציר: **ממחרת הפסח.** הוא יום הראשון של פסח: **ודלמא עייל ולא קים להו.** מסקנא דמילתיה דר' ירמיה הוא ואי ס"ד לא קים להו דלמא עייל ציד נברי ולא היה קים להו: **ה"ג.** גבי תבואה הנקצרת בחג: **קיים להו.** שהביאה שליש לפני ר"ה: **ודלמא לא עייל כלל.** דקרו עד שאלו מתבואה עד שלל התחילה ליבשל כלל וממנו הביאו: **אין צבי.** מה צבי קל צרגלו מכל החיות אף א"י קלה ליבשל פירותיה מכל הארלות הכי מפרש לה צמס' תבואת פסח צתרא (דף ק"ב). **מי מליס אמרם דהאי אסוף קציר.** דקאמרת

דהאי אסוף יתירא למידרשיה לשון קציר הוא: **והא קטוב.** צעלמא צאספך מוגרנך ומיקבך: **ואמר מר.** שלמדך הכתוב לעשות סכך של סוכה צפסולת גורן ויקב כגון קשין וזמורות דבר שאין מקבל טומאה וגידולו מן הארץ והאי חג האסוף נמי דקאמרת יתירא הוא משום דכתיב גבי צאספך את מעשיך לאו יתירא הוא אלא זהו שם החג על שם שהסוכה מסוככת בצפסולת גורן ויקב וה"ל כמאלן דכתיב וחג הסוכות צלאת השנה צאספך צומן שיהאס אסוף אל הצית תבואה שצבדות: **אל מילתא הוה ציין.** היינו סבורין שנלמד מכלן שהתבואה אחר שליש: **ואתא ר' חנינא שדא ביה נרגא.** לומר דהאי אסוף שפיר משממע צלישנא דקרא ולא יתירא הוא: **ועשה את התבואה לשלש השנים אל סקרי לשלש אלא לשלש.** שעשתה כשהיא צלשיל צישולה: **לגופיה**

כל היום ודלא כמ"ד צמנחות פ' ר' ישמעאל (דף ס"ח). דאף צומן שצממ"ק קיים האיר המזרח ממיל: **ה"ג ארץ צבי.** וצממשה יומי קא מלו והא דלמר לעיל תבואה שנקצרת בחג בידוע שהביאה שליש לפני ר"ה לענין שתהא ראויה לקצור אינה ממחרת להתבשל בחמשה יומי אכל הכא לענין עומר דכתי' (ויקרא כ"ב) כרמל כך ומלא (א) ועוד דלמר גמר צישולה מאחרין אותן צבדות כדי שתבשל יפה כדמשמע ג"כ (רצ"ב) צפי איהו נשך (צ"מ ע"ד):

(א) סהדרין י"ג. (ב) סוטה (א. טו.) (ג) תבואת קד. מנחות (א. טו.) (ד) ויקרא (א. טו.) (ה) ודכמנחות ק"ב. מבא רחאי מירמיה ג מנחל צבי וצ"ק אלן ורביש"י ורמב"ם גיעין (א. טו.) (ו) סוטה י"ב. (ז) פ"י תבואת חמיתת אילן בגרין ערוך. (ח) וינאל (פ. ט.) דמיו כ"ל וכן הוא כפרשת דרכי שבת (קדוש. ט.) ופ"ע ד"ק קדושין לו: ד"ה ממחרת. (י) צ"ל רבן.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה כביצה מטמאה טומאת אוכלין דקיים להו: (ב) תוס' ד"ה דלקריבו ט' שצחו של מן תבואה בתריה וירשות ממחרת באבלם העבור הארץ ולא היה מעבור הארץ ולא היה עור: (ג) ר"ה הכא נמי כו' כרמל כך ומלא סגי בה' יומי ועוד ט' בשמות כדי שתייבש יפה:

גליון הש"ס

ג"כ וקום ב"ר. ע"י יוחנן ע"י ע"ל: שם א"ר חפיק ב"ר. סוטה טו ע"ב: שם אלא קים להו ה"ג קים להו. ממוה ל' דלרן דומה ז' לה לועיל שלל רחמי התבואה קודם ר"ה אלא עשה סקולתים אותה צבדות וצפ"ק לרן מדרך כלל דכל שנקצרת בחג הביאה שליש קודם ר"ה צוה י"ל דלא קים להו צ"ק ללא משא"כ הכא דכשאלו לחרן ראו להתבואה שעייין לא הביאה שליש וזה בקיפין: מה שהא לראיה עין. והא צוה דלוי בקיפין דקמתי צממתי התבואה משהביאה שליש מממע דכלל הביאה שליש אף צו משום שביעית ולא משום מעשר ולא חיישנן דשנת הביאה שליש אע"פ דבזא בקיפין:

הגהות מהר"ב

רנשבורג. [א] תוס' ד"ה אלא וכו' צומן אסופה. צ"ב ופכש"י צ"ה אלא מאי אסוף וכו':

מוסף רש"י

לא תפיק נפשך לבר מהלכתא. כל דברי חכמים שנקבעו אל תהרהר אחריהם (סוטה ס"ז). כל מדות חכמים כן הוא. העמדות יחד ולא תמט (כתובות ק"ד). בפסולת גורן ויקב. פסולת גורן קשין. פסולת יקב זמורות ואשכולות קייס (סוכה י"ב).